

21.

A BÓDHISZATTVA FOGADALOM

C. A következőkben megvizsgáljuk, hogy a BÓDHICSITTA KIFEJLESZTÉSÉT KÖVETŐEN MIKÉNT KÖTELEZZÜK EL MAGUNKAT A MAHÁJÁNA GYAKORLATOKKAL.

A mahájána úton a bódhicsitta – a meleg szív és az önzetlen, minden lény érdekében megvilágosodásra törekvő tudat – kifejlését a tényleges teendők, a bódhiszattva cselekedetek gyakorlása követi. Ennek két része van:

1. a MAHÁJÁNA GYAKORLATOK ÁLTALÁNOSÁGBAN, és
2. a VADZSRAJÁNA, azaz a tantrikus GYAKORLATOK SAJÁTOSAN.

1. Általános értelemben mahájána gyakorlatok alatt a szútra szerinti gyakorlatokat értjük. Ezt három részben tárgyaljuk:

a. A BÓDHISZATTVA CSELEKEDETEK MŰVELÉSÉRE VÁGYAKOZÁS ÉRVÉNYRE JUTTATÁSA: előkészület a bódhiszattva fogadalomra.

b. A BÓDHISZATTVA FOGADALOMVÉTEL.

c. ELKÖTELEZŐDÉS A BÓDHISZATTVA CSELEKEDETEKSEL.

A fogadalmak egy része nem nyilvános. A szerzetesek és az apácák egyéni megszabadulás fogadalmának szabályai és előírásai például csak a fogadalom letételét követően ismerhetők meg, s mivel a szerzetesi szabályokat a *vinaja* tanítás összegzi, a *vinaja* tanulmányozása laikusoknak nem megengedett. Ennek az az egyszerű magyarázata, hogy ez a fogadalom kizárólag a fogadalmat tevő személyekre tartozik. Hasonlóképpen, mivel a tantrikus tanítások titkosak, a tantrikus előírások is csak a fogadalomvételt követően válhatnak ismertté. A bódhiszattva fogadalom nem ilyen. Mindenki számára szabadon, korlátozás nélkül tanulmányozható, ami nem csak lehetőség, hanem elvárás is minden érdeklődőtől. *Lam-rim* tanításában Congkhapa nyomatékosan figyelmezteti a GYAKORLÓKAT, HOGY A BÓDHISZATTVA FOGADALOM LETÉTELE ELŐTT TANULMÁNYOZZÁK ÉS ÉRTELMEZZÉK AZ ELŐÍRÁSOKAT. Én is biztatni szeretnék titeket, hogy alaposan tanulmányozzátok a most következő pontokat, és AMIKOR A MEGISMERÉSÜKET KÖVETŐEN A SAJÁT ELHATÁROZÁSOTOKBÓL ÚGY DÖNTÖTÖK, HOGY MEGTARTJÁTOK, KÖVETITEK ÉS GYAKOROLJÁTOK AZ ELŐÍRÁSOKAT, akkor számotokra eljött az idő, hogy LETEGYÉTEK A BÓDHISZATTVA FOGADALMAT.

a. A bódhiszattva fogadalom a megvilágosodásig tart, ezért ha a fogadalmat tett személy nem szegi meg, akkor a csupán a jelen életét lezáró halála után is töretlenül fennmarad, további életein át, függetlenül attól, hogy erről tudomása van-e. Ez a fogadalom minden cselekedetét – még alvás közben is – folyamatosan áthatja.

A BÓDHISZATTVA FOGADALOM TIZENNYOLC SÚLYOSNAK MINŐSÜLŐ GYÖKÉR-, ÉS NEGYVENHAT MÁSODLAGOS MEGSZEGÉST SOROL FEL.

A tizennyolc súlyosnak minősülő megszegés

1) A fogadalmat tett személy ÖNMAGÁT DICSÉRI, MÁSOKAT LEKICSINYEL. Aki a bódhiszattva útra lépett, az nem lehet öntelt, irigységből és féltékenységből nem nézhet le, nem vethet meg és nem kritizálhat másokat.

2) JAVAIT ÉS A DHARMÁT MÁSOKKAL NEM OSZTJA MEG. Ezt más szavakkal úgy is mondhatjuk, hogy nem lehet irigy és fősvény. Természetesen adódhat olyan helyzet, amikor az adakozásból nem sok jó származik. Például, ha a kapott pénzből a megajándékozott kábítószert akar vásárolni, jobb, ha nem adakozunk. Azért teszünk így, mert törődünk embertársunkkal, és nem azért mert irigyek vagyunk. Ugyanez igaz a Dharma tanítására is. Azoknak, akik még nem képesek a befogadására, vagy akik félreérthetik a tanítást, és a félreértéseikből problémáik származhatnak, azokkal helyesebb nem megosztani a Tant, mert számukra nem jár haszonnal a tanítás. Mindig az adott helyzetet mérlegelve kell tehát cselekedni.

3) NEM BOCSÁT MEG AKKOR SEM, HA A MÁSIK ELNÉZÉST KÉR. Ha a hibát elkövető személy valóban őszintén és becsületesen bocsánatot kér, meg kell bocsátani. Súlyos megszegésnek minősül, ha a fogadalmat tett személy neheztelése vagy haragvása miatt erre nem hajlandó.

4) MEGTAGADJA A NAGY JÁRMŰ TANÍTÁSÁT ÉS HIBÁS TANOKAT TERJESZT. Ha a fogadalmat tett személy arra az álláspontra jut, hogy „a mahájána tanítás nem eredeti buddhista tanítás”, vagy „nem a Buddhától származik”, megtöri a fogadalmát. Hibás tanok alatt itt a buddhizmus köntösében megjelent, különféle újabb keletű elképzeléseket értjük. Terjesztjük a fogadalom megszegését eredményezi.

5) A HÁROM DRÁGASÁGNAK SZÁNT FELAJÁNLÁSI TÁRGYAT ELTULAJDONÍT. Súlyosan negatív cselekedet felajánlási célból elhelyezett tárgy, például étel, ital, füstölő, szent irat, kép, szobor, stb. eltulajdonítása.

6) ELHAGYJA A TANT – SZEKTÁSSÁG, STB. MIATT. Ez ismét nagyon fontos szabály. Manapság nem ritka, hogy a a négy tibeti tradíció valamelyikéhez erősen kötődő személy a többi hagyományvonalat alacsonyabb rendűnek, nem teljes értékűnek vagy hibás tanításnak minősíti, mondván a magya-

rázataik nem megfelelőek, nem teljes vagy nem igazi tanítást közvetítenek. Tisztában kell lenni azzal, hogy mind a négy – a kagyü, a nyingma, a gelug és a szákja – hagyomány teljes értékűen magyarázza az eredeti buddhista tantételeket. Mindegyik magába foglalja a hínájána, a mahájána, valamint a szútra és a tantra tanításokat. A fogadalmat tett személynek ezért egyformán tisztelnie kell őket. Ez nagyon szigorú szabály. Mivel mindegyik hagyomány a buddhizmus szerves része, bármelyik elvetése a Tan elhagyását jelenti, amit a tibetiek a Dharma feladásának* neveznek. A kritika e téren nagyon súlyos karmikus következménnyel jár, a kritikát gyakorló a Dharma feladásának erősen negatív karmáját halmozza fel. Soha ne feledkezsetek meg tehát arról, hogy még ha az egyik hagyomány lelkes követőjeként képtelenek is vagytok ugyanazzal a tisztelettel fordulni a többi tradíció felé, akkor sem nézhetitek le azokat. Ez a legkevesebb, amit megtehettek. Attól, hogy a gelug hagyomány Atisától, a nyingma Padmaszambhavától, a kagyü Tilopa és Naropa indiai mesterektől származtatja magát, még egyik sem magasabb rendű a másíknál, a gelug éppúgy nem, mint a kagyü, a szákja vagy a nyingma. Erre igen jó példa a *Lam-rim*, amely mind a négy tradícióban fellelhető, bár eltérő elnevezésekkel, de alig eltérő szerkezetekkel. Ami a nyingma változatot illeti, csak kis mértékben különbözik Congkhapa művétől, és ez igaz a szákja módszerre is, amit ékesen bizonyított Ószentsege, Szákja Trizin magyarországi tanítása. Aki jelen volt, meggyőződhetett arról, hogy tematikus sorrendje és a kifejtés részletezése is megegyezett az itt elhangzottakkal.** A kagyü változattal kapcsolatban is csak annyi mondható, hogy talán nem annyira részletes, mint Congkhapa munkája, de ami a lényegét illeti, ugyanaz. A tantra esetében pedig a különbségeket csupán a felhasznált források és a hangsúlyos szerepet játszó istenségek jelentik. A gelug hagyomány Guhjaszamádzsát, Jamántakát és Hérukát emeli ki legfontosabbakként, de még számos más istenséghez kapcsolódó gyakorlatot is végez. Ugyanígy, a másik három tradíciónak is megvannak a maguk különösen hangsúlyos tantrikus istenségei. Bár a szertartások terén is felfedezhetőek eltérések, a szertartások tartalma mind a négy tradícióban megegyezik, és egyforma jelentőséget tulajdonítanak nekik. Jóllehet a filozófiai terminológiák sem egyformák, ám ebből is helytelen lenne arra következtetni, hogy a tanítások alapvetően különböznek. Az „üveg”-re a különböző nyelvek eltérő szavakat használnak, mégis ugyanazt értik alatta. Ismétlem, a lényeg ugyanaz, mindegyik tibeti hagyomány a

* Tib. *chos spong ba*.

** Utalás az 1998. június 19-én Budapesten adott *lam dre* (tib. *lam 'bras*) tanítására. Magyar nyelven ld. *Elszakadás a négy ragaszkodástól*. Ford.: Kiss Attila és Plága Tibor. Farkas Lőrinc Imre Könyvkiadó, 1998.

teljes tanítást birtokolja. Aki tehát ezek bármelyikét bírálja, az a saját tudatlanságát bizonygatja.

7) **FELAVATOTT SZEMÉLY FOGADALOMSZEGÉSÉT OKOZZA.** Hogy ilyen egyáltalán megtörténhet, arra érzékletes példa a kínai invázió, amelynek során a szerzeteseket fogadalmaik feladására kényszerítették.

8) **AZ ÖT ÉGBEKIÁLTÓ VÉTSÉG VALAMELYIKÉT ELKÖVETI*.** Ez egyértelmű.

9) **HELYTELEN NÉZETEKET VALL.** Helytelen nézetek alatt a elmúlt és az elkövetkező életek, a karma törvény, a Buddha és a menedéktárgyak, illetve a mahájána ösvény követéséből fakadó hasznok, és ehhez hasonlók tagadását értjük. Nem akármilyen helytelen nézetről van tehát szó. Aki a fehér színt sárgának látja, és kitart amellett, hogy érzékelése helyes, az természetesen nem követ el fogadalomszegést.

10) **LEROMBOL** emberi tartózkodásra alkalmas **HELYSÉGEKET, PÉLDÁUL TELEPÜLÉSEKET,** elpusztít élőlények lakta területeket, lakásokat, stb. Itt az akaratlagos pusztításon van a hangsúly.

11) **AZ ÜRESSÉGET A BEFOGADÁSÁRA ALKALMATLAN SZEMÉLYEKNEK TANÍTTJA.** Ahogyan arról korábban már beszéltem, az üresség csak bizonyos feltételek mellett tanítható. Ismerete a járatlan, nem kellően felkészült, a tanítás befogadására még éretlen személynek többet árthat, mint használ. Az ilyen ember könnyen arra a következtetésre jut, hogy semmi sem létezik, ezért mindent megkérdőjelez, köztük a Buddhát, a Dharmát és a Szanghát, az elmúlt és a jövőbeni életeket. A karma törvényét is tagadva azt gondolja, bármit megtehet és a negatív cselekedetek sokaságát követi el.

12) **KEDVÉT SZEGI MÁSOKNAK, HOGY KERESSÉK A TELJES MEGVILÁGOSODÁST.** Ha az út elején állók szútra gyakorlását kritizálja, ha meg akarja győzni őket arról, hogy az előírások betartása, a leborulások végzése, a nagylelkűség, az erkölcs, stb. gyakorlása szükségtelen, ha a szerzetesi, illetve a világi követő fogadalom letétele előtt álló személyeknek arról beszél, hogy haszontalan dologra vállalkoznak, és inkább közvetlenül a tantrikus ösvényre lépjenek, vagy bizonygatja, hogy a megvilágosodás túlságosan távoli, elérése gyakorlatilag lehetetlen, ezért jobban teszik, ha csupán a nirvána megvalósítására törekednek, akkor a fogadalma megtörik.

13) **AZ EGYÉNI MEGSZABADULÁS FOGADALMÁNAK MEGSZEGÉSÉT OKOZZA.** Az egyéni megszabadulás fogadalmi az egynapos, a világi követők, a növendékek és a teljes felavatásban részesült szerzetesek és apácák fogadalmi. Aki bódhiszattva fogadalmat tett, nem mondhatja a felsoroltak közé tartozók egyikének sem, hogy fogadalmuk szükségtelen, értelmetlen megtartaniuk

* Tib. *mtshams med*. Szülőapa megölése, szülőanya megölése, Arhat megölése, a Buddha véreinek fakasztása, a Szangha megosztása.

az előírásokat, mert céljaikat, a jobb elkövetkező életet, a nirvánát vagy a buddhaságot e nélkül is elérhetik.

14) **LENÉZI A HÍNAJÁNA ÖSVÉNYÉT KÖVETŐKET.** Nagyon fontos előírás. A mahájána ösvény bódhiszattva gyakorlatait végzők nem bírálhatják a hínájána tanításait és módszereit, hiszen ezzel a buddhizmus alapjait kérdőjelezi meg. A buddhaság eléréséhez nélkülözhetetlenek a hínájána ismeretek. Van persze néhány kitétel, amely mellőzhető, például, hogy a hínájána utat követő sokkal inkább önmagára legyen tekintettel, mint másokra, de ezt leszámítva semmiképp sem mondható, hogy a két szemlélet egymásnak ellentmond. Márpedig, ha ez így van, akkor ebből az is következik, hogy a mahájána ösvényt követők nem nézhetik le és nem kritizálhatják az ugyanazon a mahájána úton járó, más hagyományvonalat követőket sem. Itt elsősorban a négy tibeti tradícióra gondolok, és arra, amiről az imént beszéltem, hogy mindegyik magában foglalja a hínájána, a mahájána, a szútra és a tantra tanításokat. Aki bírálja bármelyiket, negatív karmát halmoz fel. És ez nem csak a bódhiszattva fogadalmat tett személyre igaz.

15) **NEM LÉTEZŐ REALIZÁCIÓKAT, PÉLDÁUL AZ ÜRESSÉG FELISMERÉSÉT, STB. EMLEGETI.** Szintén erősen negatív következményeket von maga után, feltéve, hogy tudatos megtévesztésről van szó. A fogadalmat tett személy, még ha nem is állítja, hanem csupán jelzi, akár csak ráutaló mozdulatokkal, mintha már nem is fogalmilag, hanem közvetlenül realizálta volna az ürességet, holott erről szó sincs, az a hallgatóságának becsapását jelenti, ezért tettének komoly negatív karmikus következményével kell számolnia. Ám, ha valóban úgy érzi, hogy e felismerés birtokába jutott – jöllehet valójában nem így van –, és erről másoknak beszél, nem számít hazugságnak. Fontos, hogy itt ne hétköznapi füllentésekre gondoljatok, hanem a bódhicsitta, a nirvána, a buddhaság szellemi megvalósítására vonatkozó megtévesztésekre, valamint a különleges képességekkel, a tisztánlátással, a természetfeletti erőkkel kapcsolatos, megtévesztő szándékú hivatkozásokra.

16) **OLYAN AJÁNDÉKTÁRGYAKAT FOGAD EL, AMELYEKET A HÁROM DRÁGASÁGNAK TETT FELAJÁNLÁSOK KÖZÜL TULAJDONÍTOTTAK EL.** Ez egyértelmű.

17) **ÁRTALMAS SZABÁLYOKAT KÖVET ÉS TÉVES ÍTÉLETEKET HOZ.** Indiában manapság is találunk aszkétákat, akik vallási meggyőződésből, hitükre hivatkozva kínozzák, ütlegetik önmagukat, kilométereket gördülnek lefelé, úgy gondolván, ez a nirvána elérésének a legmegfelelőbb módja. A fogadalmat tett személy nem fogadhatja el az ilyen szélsőségeket, fel kell ismerje a helyes ismeretek, a helyes viselkedés és tudatosság jelentőségét.

18) **FELHAGY AZ ÖNZETLEN TÖREKVÉSSEL – A BÓDHICSITTÁVAL.** A bódhiszattva szertartással kapcsolatban elmondtam, hogy a bódhicsitta kifejlesztésére tett ígéret alapvető megszegését jelenti, ha a gyakorló a szíve legmélyéből akárcsak

egyetlen személytől megtagadja a segítséget, illetve elveszíti a buddhaság elérésének reményét.

Összefoglalva, a tizennyolc gyökérmegszegés közül a kilencedik – a helytelen nézetek – és a tizennyolcadik – az önzetlen törekvés feladása – a két legkomolyabb előírás. Ezek megszegésével a bódhiszattva fogadalom azonnal megsemmisül. A maradék tizenhat esetében a fogadalom az úgynevezett négy béklyó* hatására törik meg, ami azt jelenti, hogy a fogadalmat tett személy nem tekinti hibának az adott előírást, nem törekszik a hiba jövőbeni elkerülésére, örül a hiba elkövetésének, és nem szégyenkezik az elkövetés miatt. Önmagában véve tehát a tizenhat megszegés még nem vet véget a fogadalomnak, ez csak a felsorolt feltételek együttes felmerülésekor valósul meg.

- ♦ *Az öt égbekiáltó, vagyis azonnali következménnyel járó negatív tett valamelyikének elkövetése miért nem olyan súlyos megszegés, mint például a helytelen nézet?*

Az elv az, hogy bár az öt égbekiáltó vétség bármelyikének elkövetése valóban súlyosan negatív tett, de megbánható. Megtisztítására, elhagyására ellenszerek alkalmazhatóak, ami nem mondható el a helytelen nézetre. Reménytelen a helyzet, ha valaki elveti a karma törvényt, és úgy gondolja, hogy nem lehetséges a nirvána, a megvilágosodás, illetőleg elutasítja az elmúlt és a jövőbeni életek lehetőségét. Ezekben az esetekben hiábavaló a megbánás.

A negyvenhat másodlagos megszegés

Ezeknek az előírásoknak az áthágása nem okozza a bódhiszattva fogadalom megszűnését. Megbánással a hibák jóvátehetőek.

- ♦ *Mégis, milyen következménnyel jár, ha valaki a másodlagos fogadalmak valamelyikét megszegi?*

Mivel itt komoly ígéretről van szó, megszegésük is komolyabb negatív következményekkel jár, mint a hétköznapi erénytelen cselekedeteké. Erről csak általánosságban lehet beszélni, hogy ténylegesen mire lehet számítani, az sok mindentől függ.

HÉT MEGSZEGÉS A NAGYLELKŰSÉGGEL ÖSSZEFÜGGÉSBEN.

1) A HÁROM DRÁGASÁGNAK TÖRTÉNŐ NAPI FELAJÁNLÁSOK ELHANYAGOLÁSA. Erre vonatkozóan azt kell tudni, hogy nem szükséges a felajánlást víz, virág, füstölő, stb. elhelyezésével naponta elvégezni, elegendő ezt gondolatilag megtenni, például a Hétágú gyakorlat recitálásával.

* Tib. *kun dkris bzhi*: 1. *nyes dmigs mi blta ba*; 2. *spyod 'dod ma log pa*; 3. *dga' mgu byid ba*; 4. *ngo tsha dang khril med pa*.

2) ELÉGEDETLENSÉGE MIATT VÁGYAKOZÁSSAL TELI GONDOLATOKAT ÉBRESZT. A mindennapi életben erre különösen a pletykálkodás, vagy ahogyan korábban, az erénytelen karma részletezésekor neveztem: a haszontalan fecsegés teremt lehetőséget, amelyet gyakran a ragaszkodás és a harag érzelmei hatnak át. Ez a bódhiszattva fogadalmat tett személynek nem megengedett.

3) NEM RÉSZESÍTI A KORÁBBAN FELAVATOTTAKAT ÉS A BÓDHISZATTVA FOGADALMAT TETT SZEMÉLYEKET AZ ŐKET MEGILLETŐ TISZTELETBEN. Itt a következőket kell tudni. Ha például néhányan egyszerre teszik le a világi követők fogadalmát, akkor ők egyforma tisztelettel tartoznak egymásnak. Amennyiben egyikük a fogadalmát akár csak egyetlen perccel korábban tette le, e téren idősebbnek számít a többiekénél, és jóllehet a fogadalmuk ugyanaz, az időtényező miatt a „fiatalabbaknak” tisztelniük kell. Emellett különbség van az egyes fogadalomtípusok között is. A világi követők fogadalma magasabb rendű, mint az egynapos fogadalom. Ebben az esetben nem számít, ki, mikor tette le a fogadalmát, a magasabb kategóriát az alacsonyabbnak tisztelnie kell. Mi a növendéket olyan szerzetesnek tekintjük, aki ugyan még nem részesült teljes felavatásban, de így is magasabb szinten áll a világi követőknél, viszont alacsonyabban helyezkedik el a teljesen felavatottakhoz képest. Minderről részletesen a *vinaja* tanítás beszél.

- ◆ *Ez abban az esetben is így van, ha a „fiatalabb” szerzetes értelmesebb és törekvőbb az „idősebb”-nél?*

Itt nem az érdemek alapján teszünk megkülönböztetést. Amíg az adott személy nem töri meg a gyökérfogadalmát – még ha a mellékfogadalmakat meg is szegi –, szerzetesnek, világi követőnek vagy növendéknek számít. Ha megtöri, többé nem kérdés, hogy ki az „idősebb”. Amikor két szerzetes találkozik, előbb-utóbb tisztázzák, melyik tette le korábban a fogadalmát, és a „fiatalabb” megadja a megfelelő tiszteletet az „idősebbnek”.

- ◆ *A tiszteletadás sorrendjén belül hol helyezkedik el a bódhiszattva fogadalmat tett személy?*

Aki letette a bódhiszattva fogadalmat, az a teljesen felavatott szerzetesek fölött helyezkedik el. Őt mindenkinek tisztelnie kell. Mindamellett, a tibeti hagyományban a kornak nagy jelentősége van, függetlenül attól, hogy fogadalmat tett személyről van-e szó vagy sem. Mi az idősebbet mindenképp tiszteljük. Úgyszintén a szülőt a gyermek, tekintet nélkül arra, hogy milyen szellemi vagy erkölcsi szinten áll a szülő. Ez fontos viselkedési szabály, különösen manapság, amikor az újabb generációk sokkal tanultabbak az előzőeknél. Ismereteik miatt azonban nem válnak tiszteletreméltóbbakká.

- ◆ *Olvastam és filmen is láttam, hogy kis gyerekeket milyen határtalan tisztelettel öveztek magas fokozatú lámák. Gondolok itt például a fiatal Dalai Lámára...*

Igen, de bizonyos vagyok abban, hogy Őszentsége, aki valóban nagy tiszteletnek örvendett és örvend mind a mai napig, ugyanilyen őszintén tiszteli a nálánál korábban felavatott szerzeteseket. De természetesen esetében nem csupán az idősebb-fiatalabb viszonylatról, hanem főként arról van szó, hogy ő a tibeti nép vallási vezetője, akit az Együttérző Buddha megtestesülésének tekintünk, akinek szellemi megvalósításait a lehető legmagasabbra értékeljük. Általánosságban úgy is fogalmazhatok, hogy a mahájána ösvényét követőknek mindazokat tisztelniük kell, akik a bódhicsittát művelik. Márpedig Őszentsége bizonyosan ezt teszi. Ami pedig az intelligenciát és az ismereteket illeti, a jobb képességet mi is méltányoljuk. Sok szempont játszik tehát közre a szerzetesek egymás közötti viszonyában. Mindezek mellett, és mondhatni fölött, a *lodzsong* meditációban ráadásul azt találjuk, hogy az összes érző lényt tisztelnünk kell.

4) **MÁSOK LENÉZÉSE MIATT NEM VÁLASZOL FELTETT KÉRDÉSEKRE, JÓLLEHET FELELETET TUDNA ADNI.** Ha a fogadalmat tett személynek kérdéseket tesznek fel a Dharmára vonatkozóan, és bár tudja a választ, azt elhallgatja, fogadalomszegést követ el. Ez lustaság miatt is történhet. Itt arra gondoljatok, hogy nem csak a dharmatanítással kapcsolatban, hanem bármilyen más esetben, amikor kérdést tesznek fel, a válasz ismerete esetén illik felelni.

5) **BÜSZKESÉGE, MÁSOK AKARATLAGOS MEGSÉRTÉSE, HARAG VAGY LUSTASÁG MIATT ÖNZŐ MÓDON NEM FOGADJA EL MÁSOK MEGHÍVÁSÁT.** Ez nagy hiba. Viszont, amennyiben a fogadalmat tett személy úgy ítéli meg, hogy nem megfelelő a hely vagy a társaság, ahová invitálják, természetesen a meghívást elháríthatja. De pusztán lustaságból, beképzeltségből vagy sértő szándékkal az elutasítás fogadalomszegésnek minősül.

6) **FÉLTÉKENYSÉGBŐL, HARAGBÓL VAGY EGYSZERŰEN AMIATT, HOGY MEGSÉRTSE AZ AJÁNDÉKOZÓT, MÁSOK AJÁNDÉKÁT ELUTASÍJTJA.** Bármilyen ajándékot is adjanak, azt el kell fogadni.

7) **MEGTAGADJA A DHARMA TANÍTÁSÁT AZOKTÓL, AKIK TANULNI SZERETNÉNEK.** Fogadalomszegés akkor történik, ha az elutasítás oka negatív motiváció: lustaság, féltékenység, harag, és ehhez hasonlók.

KILENC MEGSZEGÉS AZ ERKÖLCCSEL ÖSSZEFÜGGÉSBEN.

1) **SEMMIBE VESZI, MEGSÉRTI VAGY MEGVETI AZT, AKI AZ ÖT ÉGBEKIÁLTÓ VÉTSÉG KÖZÜL BÁRMELYIKET ELKÖVETTE, ILLETVE BESZENNYEZTE AZ EGYÉNI MEGSZABADULÁSRA TETT FOGADALMÁT.** A bódhizattva fogadalmat tett személy ahelyett, hogy hibáztatná a megtévedteket, szeretettel és együttérzéssel forduljon feléjük.

2) **NEM TARTJA BE A MÁSOKBAN BIZALMAT KELTŐ, ERKÖLCSÖS CSELEKEDETEKRE VONATKOZÓ ELŐÍRÁSOKAT.** Alapvetően hibás azt képzelni, hogy mások érzéseit figyelmen kívül hagyva bármi megtehető. Fogadalomszegés a „nem érdekel, mások mit gondolnak”, „azt teszem, ami nekem tetszik” szemlélet.

3) NEM TESZ ERŐFESZÍTÉST, HOGY MÁSOK SEGÍTSÉGÉRE LEGYEN; MÉG A CSOMAGJAIKAT SEM VESZI ÁT, STB. Minden segítségnyújtásra kínálózkodó lehetőséget és alkalmat meg kell ragadni, és egy aprócska szívesség megtagadása sem megengedett. Valakinek a nehéz csomagját átvenni nem nagy dolog, de ha ezt lustaságból nem teszi meg a bódhiszattva fogadalmat tett személy, megszegi az ígérteét.

4) NEM KÖVETI EL A TEST ÉS A BESZÉD HÉT NEGATÍV CSELEKEDETE KÖZÜL AZT, AMELYRE EGY ADOTT HELYZETBEN AZ EGYETEMES SZERETET ÉS EGYÜTTÉRZÉS MIATT SZÜKSÉG LENNE. Ez egy sajátos szabály, figyelembe véve, hogy a *Lam-rim* első fejezete határozottan és szigorúan rögzíti: a gyakorlónak a test három, és a beszéd négy negatív cselekedetétől tartózkodnia kell. Bizonyos élethelyzetekben azonban a bódhiszattvára a hétköznapi emberekétől eltérő előírások vonatkoznak, és kifejezetten negatív következménnyel jár, ha az említett cselekedetek valamelyikét nem követi el. Vegyük például a hazugságot. Elképzelhető olyan helyzet, amikor éppen a valótlán állítása a segítő cselekedet. Ha mondjuk egy állatot üldöző vadász találkozik a fogadalmat tett személlyel, és megkérdezi tőle: „Nem látott erre szaladni egy őzet?“, a fogadalmat tett személy akkor felel helyesen, ha erre azt válaszolja, hogy „Nem“, holott látta. Mondhatja azt is, hogy „Láttam valamit, de egyáltalán nem vagyok biztos benne, hogy az őz volt“. Ha nem így tette, az állat vesztét okozná, és abban a pillanatban megszegné a fogadalmát. Egy másik példa: ha a fogadalmat tett személy számára bizonyossá válik, hogy valaki többeket el akar pusztítani, mindent meg kell tennie a megfékezésére, akár azon az áron is, hogy megöli.

♦ *És ha az az ember csak egyetlen másik embert akar megölni?*

Ha az az egyetlen másik nagyon hasznos a közösség számára, akkor meg kell akadályoznia az elpusztítását. Ilyen esetekben a bódhiszattvának az ölés nem csupán megengedett, hanem kötelező, feltéve, hogy más egyéb lehetőség nincs a várható cselekmény megfékezésére. Megeshet az is, hogy a bódhiszattvának engedélyezett a ragaszkodás, holott tudjuk, a ragaszkodás mérgező érzelmek, amelytől meg kell szabadulni. Ahogyan a *Pradnyápáramita* szútrában olvasható, ilyen akkor állhat elő, amikor egyes nagyon magas realizációkkal rendelkező bódhiszattvák a ragaszkodást eszközül használva, az emberi közösség számára hasznot hajtó gyermekeket nemzenek. Lényeges viszont, hogy a szútra praxisban a harag és a gyűlölet soha, semmilyen formában nem engedélyezett. A tantrikus úton már más a helyzet, mivel a mérgező érzelmeket, köztük a haragot is pozitív módon, eszközként használják. Mindezekkel kapcsolatban azt kell tudni, hogy a buddhista filozófia kétféle motivációról beszél: okszerűről

és átmenetiről*. Az okszerű motivációnak mindig pozitívnak kell lennie, azaz szeretetteljesnek és együttérzőnek, az átmeneti motiváció azonban néha magasabb rendű cél elérésének eszköze, ezért mérgező érzelmekkel telített. Példa erre, hogy bár a bódhiszattva tartózkodik a durva szavak alkalmazásától, szeretetből és együttérzésből használhat kemény szavakat, ha ezzel másokon segít. Fontos, hogy ezt ne haragból, hanem szeretetből tegye, és csak akkor, ha már semmi más nem használ. E módszer mindenki által jól ismert példája a szülő-gyermek viszony. Általánosságban mondva, a szülő gyermeke iránti szeretete és együttérzése nagyon erős, mindig a lehető legjobbat keresi számára, de néha a nevelés érdekében erőszakhoz folyamodik, hangos és kemény szavakkal rendreutasítja. Szíve mélyén azonban soha nem veszíti el szeretetét és együttérzését.

5) ELFOGAD DOLGOKAT, AMELYEK AZ ÖT ELVETENDŐ, A SZEMÉLY JOBB MEGÉLHETÉSÉRE IRÁNYULÓ CSELEKEDETBŐL** – HÍZELGÉSBŐL, CÉLOZGATÁSBŐL, MEGVESZTEGETÉSBŐL, ZSAROLÁSBŐL, BECSAPÁSBŐL – SZÁRMAZNAK. Ez az öt elvetendő cselekedet senki számára nem megengedett, különösen nem a bódhiszattváknak. A Buddha egyértelműen fogalmazott: „Életed soha ne az öt elvetendő megélhetési mód szerint tartsd fenn!” Az öt közül az első, ha valaki nyájasan, mosolyogva próbál haszonra szert tenni. Természetesen nem a mosolygással van a baj, hanem, hogy haszonlesőként megtévesztő módon, behízsgálással akar előnyhöz jutni. A második, ha nem közvetlenül, hanem utalásokkal, célozgatva, „hátulról” közelítve próbál célt érni. A harmadik, ha valakinek azért ad valamit, hogy nagyobb nyereségre tegyen szert, azaz haszon reményében megveszteget, lepénzel másokat. A negyedik, a dolgok megszerzése fenyegetéssel, ami a zsarolástól egészen a rablásig terjedhet. A lopást nem soroljuk ezek közé, mert az más jellegű cselekmény. Végül az ötödik a mások becsapása. A csaló erkölcsösnek próbál látszani, beszédével és tetteivel jóhiszemű áldozatát megtéveszti. Ide tartozik, amikor valaki nem létező természetfeletti képességeire hivatkozva igyekszik nagyobb elismertségre szert tenni. Ezek mind elfogadhatatlanok, a fogadalmat tett személy ezért ilyen módszerekkel a legcsekélyebb haszonra sem tehet szert.

- ♦ Számomra úgy tűnik, hogy az üzleti és a politikai élet nagy része pontosan ezen az öt pilléren nyugszik. Ez a siker kulcsa.

Biztos vagyok benne, hogy tisztességes üzletelés is létezik, és meggyőződésemm, hogy csalás nélkül is lehet üzleti haszonra szert tenni. Ugyanígy, nem szükséges megtéveszteni az embereket ahhoz, hogy politikai sikereket érjen el valaki. A bódhiszattva fogadalmat tett személynek különösképpen

* Tib. *rgyu'i kun slong* és *dus kyi kun slong*.

**Tib. *log 'tsho lnga*. [1] *kha sa*, [2] *gzhogs slong*, [3] *rnyed pas rnyed pa 'tshol ba*, [4] *thob kyis 'zal ba*, [5] *tshul 'chos*.

vigyáznia kell, hogy ezt az öt elvetendő cselekedetet elkerülje. Ha csak a legcsekélyebb haszna, jövedelme, befolyása, stb. is származik belőlük, a fogadalma megsemmisül.

6) FELESLEGESEN TÖLTI AZ IDEJÉT KOMOLYTALAN CSELEKEDETEKSEL – ILYE-NEK PÉLDÁUL A MEGGONDOLATLAN VISELKEDÉS, A MEGFELEDKEZÉS A TISZTA ERKÖLCSRŐL, A TÁNC, A SZÓRAKOZÁS KEDVÉÉRT ZENÉLÉS VAGY A PLETYKÁLKODÁS –, VALAMINT MÁSOK MEDITÁLÁSÁNAK MEGZAVARÁSA. Aki leteszi a bódhiszattva fogadalmát, annak nehezen teljesíthető előírásoknak kell megfelelnie, más-különben az egésznek semmi értelme nem lenne. Többé nem töltheti az idejét csupán a szórakozás kedvéért felesleges dolgokkal. Ha mégis megteszi, megtöri a fogadalmát.

- ♦ *Ez nagyon magas követelmény. Nem sok kikapcsolódást enged meg...*

Valóban, nem ragadhatják el a szórakozásra csábító alkalmak. Korlátoznia kell magát. Viszont számos olyan helyzet adódhat, amelyet értelmezhet, példának okáért a zenét sem kell feltétlenül kizárnia. Vannak kivételes alkalmak, amikor megengedett.

- ♦ *Zenét hallgat, aztán beismeri és megbánja, hogy tette...*

Szó sincs róla. Arra feljogosító helyzet nélkül, csupán szórakozásból nem megengedett a zenehallgatás. Nem olyan régen Őszentségével a CNN egyik riportere interjú készített. „Táncolt már valaha?” – hangzott a kérdés. „Soha.” „Hallgat zenét?” „Nem”. Ezek a feleletek összefüggnek Őszentsége bódhiszattva fogadalmával, ami nem jelenti azt, hogy a környezetében egyetlen zenei hang sem szólalhat meg. Néha meghív zenészeket és színészeket, akik előadásokat tartanak. Ezek az említett kivételes alkalmak.

- ♦ *Viszont szereti az órákat. Gyűjti, és korábban talán szerelte is őket.*

Igen, így van.

- ♦ *Televíziót szabad nézni?*

A hírek nézésének és hallgatásának célja van, szeretnénk többet tudni a világról és a benne zajló eseményekről. A film már más dolog, azt inkább nem. Ahogyan mondtam, a tizennyolc gyökérfogadalom megszegésére nagyon kell vigyázni. Van közöttük két-három, amelyet az említett feltételek figyelembevételével mindenképp be kell tartani. A másodlagos fogadalmak megszegései gyakorlatilag megbocsátást nyerhetnek. Az alapszöveg azonban felhívja a figyelmet, hogy nagyon helytelen azzal a megfontolással elkövetni a cselekedetet, hogy azt majd megbánjuk. Ez olyan, mint a seb a testen. Gyógyítható, de nem akkor, amikor még nem keletkezett.

7) OK NÉLKÜL AZT GONDOLJA, HOGY A BÓDHISZATTVA PUSZTÁN A CSALÁDI ÉLET KÖZEPETTE IS ELÉRHETI A MEGVILÁGOSODÁST. Ez ellentmondani látszik annak a már korábban idézett mondásnak, hogy a komoly gyakorló számára „a

nirvána a családon belül is megvalósítható”. Általánosságban így is van. Nem szükséges szerzetesnek lennie, és kolostorba sem kell költöznie annak, aki el szeretné érni a nirvánát. Ám az is igaz, hogy a világi követő fogadalma vagy a teljes szerzetesi felavatás az erkölcs sokkal hatékonyabb gyakorlására nyújt lehetőséget, márpedig a nirvána és a megvilágosodás eléréséhez az erkölcs, az összeszedettség, és a bölcsesség hármásának intenzív művelése szükséges. Az erkölcs alapja a tartózkodás a tíz erénytelen cselekedettől, amire mindenkinek egyformán szüksége van, függetlenül attól, hogy családi életet él vagy sem. Tény, hogy aki egynapos fogadalmat tett, az az erkölcsöt magasabb szinten gyakorolja, mint aki semmilyen fogadalmat nem tett. Az egynapos fogadalomnál pedig magasabb szintű a világi követő fogadalma, ennél is magasabb a növendéké, és a legmagasabb a teljes felavatásban részesült szerzetesé és apácáé. De, ismétlem, a nirvána, illetőleg a buddhaság elérésének nem feltétele a fogadalomtétel. Az idézett előírásban valójában az áll, hogy a szamszárikus családi élet önmagában nem elegendő a megszabaduláshoz. Éppen ezért a bódhiszattva fogadalmat tett személy fogadalomszegést követ el, amennyiben elsődleges célja, hogy családi életet éljen, és a nirvána, illetve a megvilágosodás elérését csupán másodlagosnak tekinti.

8) NÉPSZERŰSÉGÉT FÉLTVE NEM AZ ELŐÍRÁSOKNAK MEGFELELŐEN ÉL, VAGY NEM FÉKEZI A TESTE ÉS A BESZÉDE ROSSZ MEGÍTÉLÉSÉT EREDMÉNYEZŐ FEGYELMEZETLEN VISELKEDÉSÉT. MINDEZEK AKADÁLYOZZÁK A BÓDHISZATTVA FELADATOK VÉGREHAJTÁSÁT. A bódhiszattva fogadalmat tett személy fegyelmezetlen viselkedése viszatetszést kelt az emberekben, árt a hírnevének, és a rossz légkör akadályozza az érdeklükben végzendő munkát. Ezzel megszegi a fogadalmát.

9) NEM FIGYELMEZTETI AZOKAT, AKIK MÉRGEZŐ ÉRZELMEIK HATÁSÁRA NEGATÍV TETTEKET KÖVETNEK EL, GONDOLVÁN A FIGYELMEZTETÉS ROSSZ BENYOMÁST KELT, HOLOTT HA SZÓLNA, SEGÍTHETNE FELISMERNI ÉS MEGTISZTÍTANI A CSELEKEDETEKET. Sokan úgy érzik, ha kijavítanak másvalaki hibáját, akkor az neheztelne rájuk. Azt akarják, hogy szeressék őket, ezért jobbnak látják, ha csendben maradnak. A fogadalmat tett személy számára saját népszerűsége nem lehet a legfőbb szempont. Ha megakadályozhatná, hogy mások ártalmas cselekedeteket kövessenek el, de nem tesz semmit, megszegi a fogadalmát.

NÉGY MEGSZEGÉS A TÜRELEMMEL ÖSSZEFÜGGÉSBEN.

1) MÁSOKAT MEGSZID, AMIKOR MÁSOK MEGSZIDJÁK; HARAGSZIK, AMIKOR MÁSOK HARAGUDNAK RÁ; BÁNTALMAZ MÁSOKAT, AMIKOR MÁSOK BÁNTALMAZZÁK; FELFEDI MÁSOK HIBÁIT, AMIKOR MÁSOK IS ÍGY TESZNEK. Ez a négy szabály megegyezik a szerzetesekre vonatkozó négy fő előírással*. Nem beszélhetünk türelemről, ha a veszekedésre veszekedéssel, szemrehányásra szemrehányással,

* Tib. *dge sbyong gi chos bzhi*.

leleplezésre leleplezéssel, ütlegelésre ütlegeléssel válaszolunk. Bármelyiket követi el a bódhiszattva fogadalmat tett személy, az fogadalomszegésnek minősül. A hosszantartó konfliktusok – nemcsak egyes emberek vagy családok, hanem országok között is – általában valamilyen negatív tett viszonzásával kezdődnek. Miután az első adok-kapok végbement, a felek nem a probléma lezárására, hanem az újabb és újabb „számlák kiegyenlítésé”-re törekednek. Holott a konfliktus lezárásának egyetlen módja az lenne, ha valamelyikük lemondana a megtorlásról. Sokszor véget nem érően, generációkon át tart az áldatlan, bosszúhadjárat. A szemben állók mindegyike azt várja, hogy külső megoldás szülessen, azaz a másik fél feladja a küzdelmet, és úgymond’ „jobb belátásra” térjen. „Miért én fejezzem be? Fejezze be ő!” A *vinaja* tanítása világosan fogalmaz: a szerzeteseknek minden tekintetben tartózkodniuk kell a felsorolt négy hibától, és így kell tennie a bódhiszattva fogadalmat tett személynek is.

2) **NEM KÉR BOCSÁNATOT AZOKTÓL, AKIKET MEGHARAGÍTOTT.** Ehhez nincs mit hozzáfűzni.

3) **VISSZAUTASÍTVÁ MÁSOK BOCSÁNATKÉRÉSÉT.** Ez abban különbözik a tizen-nyolc gyökérmegszegés harmadik pontjától, hogy ott a négy béklyó felfokozza a cselekedet súlyát – nem tekinti hibának a cselekedetét, nem törekszik jövőbeni elkerülésére, örül az elkövetésének és nem szégyenkezik az elkövetése miatt –, ebben az esetben viszont bocsánatkérésének elmulasztása nem jár együtt a négy tényező teljes körével.

◆ *És ha a bocsánatkérés nem őszinte?*

Örüljünk, hogy az illető bocsánatot kér, és bocsássunk meg neki.

4) **HAGYJA, HOGY MÁSOK IRÁNTI HARAGJA MAGÁVAL RAGADJA.** Szélesebb értelemben a haragvás tudatállapota nem csak amiatt ártalmas, mert a bódhiszattva fogadalom megszegését eredményezi, hanem, mint ahogyan arról idáig már sokszor beszéltem, a mindennapi életben is káros következményekre vezet. Vannak, akik egy pillanat alatt felcsattannak, de mérgük ugyanolyan könnyen el is párolog. Mások viszont nehezen felejtenek, náluk a harag tartós ellenszenvvé merevedik. Bár a harag csupán pillanatnyi, spontán fellobbanás, fékezetlenül folyamatosan emésztő felindultsággá válik, és rosszindulattá, rosszakarattá terebélyesedik. A haragtartó elégtételt akar, keresi az alkalmat, hogy ellenfelének ártson. Az ilyen emberek jobban teszik, ha megpróbálnak azonnal túllépni a problémán, máskülönben saját maguknak és másoknak is temérdek kellemetlenséget okoznak.

HÁROM MEGSZEGÉS AZ ÖRÖMTELI TÖREKVÉSSSEL ÖSSZEFÜGGÉSBE.

1) **MEGBECSÜLTSGRE ÉS ANYAGI NYERESÉGRE VÁGYÓDÁSA MIATT TOBOROZTANÍTVÁNYI KÖRT.** Ha a bódhiszattva fogadalmat tett személy az iránta meg-

nyilvánuló tisztelet és az anyagi ellenszolgáltatás növelése miatt gyűjt tanítványokat maga köré, megszegi fogadalmát.

2) **NEM TÖREKSZIK A DHARMAGYAKORLÁS AKADÁLYÁNAK, A LUSTASÁGNAK AZ ELHAGYÁSÁRA.** A lustaság megnyilvánulásairól még részletesen fogok beszélni.

3) **LÉHA BESZÉLGETÉSEKHEZ RAGASZKODIK.** A beszélgetések sokfélék lehetnek. Hasznosak és szükségesek az olyan társalgások, amelyek a bölcsességet fejlesztik, ismereteket cserélve elősegítik a világ jobb megértését. Itt azonban olyanokról van szó, amelyek felkavarják a tudatot, mérgező érzelmeket, haragot, ragaszkodást keltenek. Ennek leggyakoribb példája a pletykázkodás. Káros szenvedéllyé válhat; aki hozzászólt, nehezen hagy fel vele.

HÁROM MEGSZEGÉS AZ ÖSSZPONTOSÍTÁSSAL ÖSSZEFÜGGÉSBEN.

A következő pontok a *samathá** meditáció gyakorlására vonatkoznak, amelyről később még részletesebben fogok beszélni.

1) **NEM KERESI AZ EGYHEGYŰ ÖSSZPONTOSÍTÁS MEGVALÓSÍTÁSÁRA ALKALMAS FELTÉTELEKET.** A bódhiszattva fogadalmat tett személynek törekednie kell összpontosító képességének növelésére. Ennek elmulasztása fogadalomszegésnek minősül.

2) **AZ ÖSSZPONTOSÍTÁS GYAKORLÁSÁKOR NEM KÜSZÖBÖLI KI AZ ÖT AKADÁLYT: A LUSTASÁGOT, A MEGFELEDKEZÉST A GYAKORLÁSRA VONATKOZÓ UTASÍTÁSOKRÓL, A TOMPASÁGOT ÉS IZGATOTTSÁGOT, AZ ELLENSZEREK MELLŐZÉSÉT, ÉS AZ ELLENSZEREK TÚLADAGOLÁSÁT.**

3) **AZ ÖSSZPONTOSÍTÁSBÓL SZÁRMAZÓ ÖRÖMÉRZETET AZ EGYHEGYŰ MEDITÁCIÓ ELÉRENDŐ,** vagyis legfőbb CÉLJÁNAK TEKINTI. Az érthetőség kedvéért erről itt annyit mondanék, hogy amint a *samathá* meditáció gyakorlója legyőzi az öt akadályt, és eléri, hogy a nap egyhatod részében – négy órán keresztül – a legcsekélyebb tudati elterelődés nélkül képes összpontosítani meditációjának tárgyára, fizikai és tudati elragadtatott boldogságérzetet él át. Ez a különleges boldogságérzet a finom szélenergiának köszönhető, mely energiafajta a tudattal nagyon szoros kapcsolatban áll. Csak megjegyzem, bárki megfigyelheti, hogy a mérges ember kapkodva gyorsan veszi a levegőt. Nyugodt tudattal a lélegzetvétel csendes és lassú. Az összpontosítás gyakorlata a szélenergiát finomítja és egy bizonyos szinten létrejön az említett érzés. A test rendkívül könnyűnek tűnik, akár el is szállhatna – persze ez a valóságban nem történik meg. Ha a fogadalmat tett személy ekkor megelégedetten azt gondolja, hogy a célját elérte, fogadalomszegést követ el.

NYOLC MEGSZEGÉS A BÖLCSESSÉGGEL ÖSSZEFÜGGÉSBEN.

1) **ELHAGYJA A HÍNAJÁNA – A KISEBBIK JÁRMŰ – TANÍTÁSAIT ABEŐL A MEGFONTOLÁSBÓL, HOGY A MAHÁJÁNA – A NAGYOBB JÁRMŰ – GYAKORLÓJÁNAK NINCS SZÜKSÉGE ILYEN ISMERETEKRE.** Ahogyan már elmagyaráztam, ez egyet jelent a

* Skt. *śamathā*; tib. *zhi gnas*..

Dharma felhagyásával, következképpen ilyen szemlélettel erősen negatív karma halmozódik fel.

2) **MIKÖZBEN BIRTOKÁBAN VAN A NAGY JÁRMŰ MÓDSZERE, SZÜKSÉGTENÜL FECSÉRELI ENERGIÁJÁT MÁS IRÁNYZATOKRA.** Ha a fogadalmat tett személy úgy gondolja, hogy a mahájána ismeretéből különösebb haszna nem származik, ezért jobbnak tartja a hínájána vagy más, mondjuk a hindu filozófia tanulását és gyakorlását, akkor megszegi fogadalmát.

3) **A DHARMÁT MELLŐZVE, MÁS TANÍTÁSOKAT KÖVET.** Nincs semmi kivetnivaló abban, ha a fogadalmat tett személy nem csak a Dharmát tanulmányozza, legyenek azok keresztény, hindu vagy egyéb más ismeretek, amennyiben jó oka van rá, különösen, ha ezt mások jóllétének érdekében teszi. Ám, ha azt gondolja, hogy ezek fontosabbak a mahájána tanításoknál, fogadalomszegést követ el.

4) **ELHAGYJA A NAGY JÁRMŰ TANÍTÁSAIT, AZT ÁLLÍTVÁN, HOGY HATÁSTALANOK, ÉS ELUTASÍT SZÖVEGEKET CSUPÁN AZ IRODALMI STÍLUSUK MIATT.** Gondolom ez érthető.

5) **ÖNTELLEN DICSÉRI ÖNMAGÁT ÉS GYŰLÖLETBŐL LENÉZ MÁSOKAT.** A tizen-nyolc gyökérmegszegés első pontjaként tárgyalttól ez abban különbözik, hogy ott főleg az irigység és féltékenység, itt pedig a büszkeség és önhittség, valamint a harag és indulat a motiváció. A fennhéjázó személy mindenkinél többre tartva magát megvet és lenéz másokat.

6) **LUSTASÁGBÓL VAGY BÜSZKESÉGBŐL ELHANYAGOLJA A DHARMA SZERTARTÁSOKAT, ÖSSZEJÖVETELEKET, STB.** Ha a fogadalmat tett személy bármilyen Dharmával kapcsolatos eseményre meghívást kap, és arra lustaságból vagy önteltségből nem megy el, megszegi a fogadalmát.

7) **A NEM DHARMA TANÍTÁSOKAT NAGY ALAPOSSÁGGAL TANULMÁNYOZZA, RAGASZKODIK NÉZETEIKHEZ ÉS ELŐNYBEN RÉSZESÍTI ŐKET a Dharma, különös-képpen a mahájána tanításokkal szemben.**

8) **BECSMÉRLI A GURUT ÉS CSUPÁN A SZAVAKRA TÁMASZKODIK.** Lenézni, kritizálni a szellemi vezetőt, valamint csak a szavaira figyelni a szavak jelentése helyett, fogadalomszegés.

♦ *Mások szellemi vezetőinek bírálására vonatkozóan mi a szabály?*

Ugyanúgy helytelen, az imént említett tiltásnak megfelelően, miszerint nem megengedett öntelten dicsérni magadat és lenézni másokat. Természetesen más a helyzet, ha erre különös ok van, ha például észleljük, hogy az illető guru olyan hibákat követ el, amelyekkel sok embernek árt. Ok nélkül azonban a kritizálás negatív következménnyel jár. Másfelől, mondjuk vita-helyzetben, amikor például az ok-okozatiság a téma, és a szemben álló fél nem fogadja el a karma törvényt, még akkor is megengedett a saját álláspont erőteljes képviselése, ha általa a másik nézete megsemmisül.

TIZENKÉT MEGSZEGÉS A MÁSONK SEGÍTÉSÉÉRT MUNKÁLKODÁSSAL ÖSSZEFÜGGÉSBEN.

AZ ELSŐ NÉGY PONT A MÁSONK SEGÍTÉSÉNEK ELMULASZTÁSÁRA VONATKOZIK.

1) **NEM SEGÍTI AZOKAT, AKIKNEK ERRE SZÜKSÉGÜK VAN.** Bármilyen segítség idesorolható, amelynek megadására a fogadalmat tett személy képes lenne, de azt mégsem teszi meg.

2) **NEM GONDOSKODIK A BETEG EMBEREKRŐL.** Aki bódhiszattva fogadalmat tett és nem vállalja a betegekkel való foglalkozást, fogadalomszegést követ el. A *vinaja* tanítása részletesen ismerteti a Buddhának a beteg emberekkel történő bánásmódra vonatkozó magyarázatait. A szabályok, amelyek valójában engedmények, szigorúan csak a szerzetesi körön belül érvényesek. Például, a szerzetesek nem használhatnak állatbőről készült derékaljat, betegség esetén azonban ez megengedett. Az ezzel kapcsolatos történetben a tanítvány, aki éppen a *vinaját* tanulmányozza, mikor ennek a szabálynak az ismertetéséhez ér, riadtan eldobja állatbőről készült derékalját. Aztán tovább olvasva a szöveget azt találja, hogy betegség esetén megengedett a használata. Gyorsan visszateszi ágyára a takarót, mivel épp fáj a gyomra. A beteg emberek felé megnyilvánuló különleges figyelem természetesen nem buddhista sajátosság, Jézus is nagy jelentőséget tulajdonított neki.

3) **NEM MUNKÁLKODIK MÁSONK SZENVEDÉSÉNEK ENYHÍTÉSÉN, KÜLÖNÖSKÉPPEN A HÉTFÉLE KISZOLGÁLTATOTTSÁGBÓL – A VAKSÁGBÓL, A SÜKETSÉGBŐL, A MOZGÁSKORLÁTOZOTTSÁGBÓL, A KIMERÜLTÉGBŐL, A LEHANGOLTSÁGBÓL, A DURVA BÁNÁSMÓDBÓL ÉS A SZIDALMAZÁSBÓL – FAKADÓ FÁJDALMAK CSÖKKENTÉSÉN.** Ha a fogadalmat tett személy csökkenthetné a felsorolt szenvedésfajtákat, de mégsem tesz annak érdekében semmit, fogadalomszegést követ el.

- ◆ *Nekem úgy tűnik, hogy a csupán bocsánatosnak minősülő segítségnyújtás elmulasztása, különösen pedig a betegek és fogyatékosok elhanyagolása, nem különbözik a legfőbb megszegéstől, az önzetlen törekvés feladásától.*

Pedig van különbség. A bódhicsitta feladásának esetében a fogadalomtevő úgy gondolja, képtelen megvalósítani a buddhaságot, vagy arra a megállapításra jut, hogy szükségtelen a megvilágosodás. A legfőbb megszegést az jelenti, ha az elérés reményét is feladja. Másfelől, az előírásban az áll, hogy akkor valósítja meg a fogadalomszegést, amikor akár csak egyetlen érző lényvel szemben is határozottan úgy érzi, hogy semmilyen formában nem akar a segítségére lenni. Az utolsó két pont nem erről, hanem a fogadalmat tett ember lustasága és nemtörődömsége miatti hanyagságáról és tétlenségéről szól.

4) **A MEGGONDOLATLANOKNAK NEM MAGYARÁZZA EL A DHARMA MÓDSZERÉT, AMELYNEK SEGÍTSÉGÉVEL TUDATOSAN VÁLTOZTATHATNÁNAK ROSSZ SZOKÁSAIKON.** Meggondolatlanoknak* nevezzük azokat, akik nem törődnek

* Tib. *bag med*.

viselkedésük következményeivel. Fogadalma arra kötelezi a bódhiszattvát, hogy a tanítás egyes módszereit használva figyelmeztesse a felelőtlenül viselkedőket cselekedeteik káros következményeire. Ha ezt nem teszi, a fogadalmát megszegi.

HAT HIBA, AMELY ABBÓL SZÁRMAZIK, HOGY NEM KERESI MÁSOK JAVÁT.

5) **NEM VISZONOZZA MÁSOK KEDVESSÉGÉT.** Általános értelemben a lények kedvességének viszonzásáról a hétágú ok és következmény módszer ismertetésekor beszéltem.* Ennek lényege, hogy mások kedvességét azzal viszonyozhatjuk, ha hasznukra kívánunk lenni. Ellentmondás lenne, ha a fogadalmat tett személy a hétköznapiak során a felé ténylegesen megnyilvánuló kedvességet – származzon az a szellemi vezetőjétől vagy családja köréből – közömbösen fogadná vagy figyelembe sem venné. Ha így tesz, megszegi fogadalmát.

6) **NEM VIGASZTALJA A SZOMORÚAKAT, AKIKNEK A FÁJDALMÁT PÉLDÁUL A SZERETETT SZEMÉLYTŐL VALÓ MEGVÁLÁSUK OKOZZA.** A fogadalmat tett személynek vigasztalnia kell a gyászolókat, és mindazokat, akiket bánat és szomorúság nyugtalanít.

7) **NEM NYÚJT ANYAGI SEGÍTSÉGET A RÁSZORULTAKNAK.** Ez az előírás nem csupán a fukarságra, hanem a lustaságra is figyelmeztet. Megtörténik, hogy az utcán vagy a metrójáróban a hajléktalanoknak és koldusoknak valaki amiatt nem ad pénzt, mert lusta kinyitni a táskáját és elővenni belőle a pénztárcáját. A fogadalmat tett személy, ha fukarsága vagy lustasága miatt megtagadja a segítségnyújtást, fogadalomszegést követ el.

8) **NEM GONDOSKODIK TANÍTÁSOK ADÁSÁVAL ÉS ANYAGI SEGÍTSÉGNYÚJTÁSSAL A TANÍTVÁNYAIRÓL, A HOZZÁTARTOZÓIRÓL ÉS A BARÁTAIRÓL.** Hogyan tudná az összes érző lényt segíteni, aki még azokat sem támogatja, akik a legközelebb állnak hozzá?

9) **NEM TESZ MÁSOK – A DHARMA TANÍTÁSÁVAL NEM ELLENKEZŐ – KÍVÁNSÁGA SZERINT.** Számos családi és közösségi probléma forrása, hogy az emberek nincsenek tekintettel másokra. Önmaguk vágyait hajszolják, kizárólag azt hajlandók tenni, ami nekik megfelelő, mások érzéseit megsértve és semmibe véve a legcsekélyebb kompromisszumra sem képesek. A saját nézetek ráerőltetése a másokra folyamatos összetűzésekre vezet. A fogadalmat tett személynek a harmónia megteremtése érdekében akkor is a mások kívánsága szerint kell tennie, ha az számára megerőltető, vagy nem túlzottan kellemes. Természetesen nem szünet nélkül, csak amikor éppen szükség van rá, és cselekedete a Dharma tanításával nem ellenkezik.

10) **NEM DICSÉRI AZOKAT, AKIK JÓ TULAJDONSÁGAIK MIATT MEGÉRDEMLIK A DICSÉRETET.** Ez nyilvánvalóan és elsősorban a magas szellemi szinten álló

* Ld. A bódhicsitta kiművelése I. 581-586. o.

együttérző bölcsek megtisztelésére vonatkozik; de nemcsak rájuk, hanem minden, a magánéletben és közéletben elismerésre méltó emberre.

KÉT HIBA, AMELY ABBÓL ADÓDIK, HOGY NEM GYŐZI LE A GONOSZ SZEMÉLYT.

11) **NEM AKADÁLYOZZA MEG AZ ÁRTALMAS CSELEKEDETEKET – AMENNYIBEN AZT A KÖRÜLMÉNYEK LEHETŐVÉ TESZIK.** Megszegi a fogadalmát, ha tétlenül néz egy ártalmas cselekedetet, mondván: „Nem alkalmazhatok erőszakot és nem használhatok erős szavakat”. Emlékezzetek az okszerű és átmeneti motivációkról mondottakra. A fogadalmat tett személy bizonyos esetekben az erőszaktól vagy a durva beszédétől sem riadhat vissza. Amennyiben ezekkel a szeretettel és együttérzéssel alkalmazott eszközökkel megakadályozhat egy ártalmas cselekedet, akkor a használatuk engedélyezett. Máskülönben nem.

12) **AMIKOR ARRA SZÜKSÉG LENNE, NEM ALKALMAZ FIZIKAI KÉNYSZERT, ILLETVE NEM HASZNÁLJA TERMÉSZETFELETTI KÉPESSÉGÉT, JÓLLEHET BIRTOKOLJA AZT.** Ha a fogadalmat tett személy különleges képességével megállíthatná mások ártalmas cselekedetét, de azt nem veti latba, fogadalomszegést követ el. A régebbi történetekben gyakran találkozhatunk szentekkel és magas szellemi fokozatú mesterekkel, akik, miután már minden lehetőség kimerült, különleges képességeiket használták mások érdekében.

♦ *Ha ez a kötelességük, miért nem alkalmazták a kínai megszállás idején?*

Őszintén szólva fogalmam sincs, hogy akkoriban voltak-e ilyen képességek birtokában lévő emberek Tibetben. Az említett történetek sok évszázaddal korábbiak. De a kérdés amúgy jogos. A kínaiak nagyon könnyen hódították meg Tibetet. Hol voltak például a dharmavédő istenségek? Személyes véleményem az, hogy az esemény mögött húzódó legnagyobb erő a karma törvény volt. Ha a teremtés elméletét vallanánk, ennek a kérdésnek a megválaszolása komoly nehézségbe ütközne. Amennyiben a teremtés elmélete igaz, minden a teremtő kezében van. A teremtő Isten mindenre képes kell legyen. Ha a Buddha teremtő lenne, mi is megkérdeznénk, hogy miért nem akadályozta meg a szörnyű pusztítást. Mi azonban nem ezt, hanem a karma törvényt fogadjuk el, és azt valljuk, hogy a hatása sokkalta erősebb, mint a Buddháé. Amikor a karma törvény dönt, a Buddha és a dharmavédő istenek tehetetlenek. Az történik, ami a karma törvénynek megfelel. Ez a meggyőződésem. Amikor a kínaiak betörték, a dharmavédők tehetlenné váltak, ugyanúgy, mint mi, tibeti emberek. A karma döntését semmi sem változtathatta meg.

♦ *Ezek szerint ott hatalmas mennyiségű negatív cselekedet összegződött, és a történetek ennek következményeként alakultak...*

Igen. Kollektív karma eredménye a tibetiek szenvedése. Mindannyiunknak ez a szilárd meggyőződése. Az esemény előzménye kollektív negatív cselekedet volt.

♦ *A tibeti történelem igazolja ezt a feltevést?*

Természetesen. A hetedik században és még azt követően is Tibet megszállta Kína nagy részét. Rengeteg háborút vívtunk. De félreértés ne essék, én általánosságban beszélek kollektív negatív cselekményről, függetlenül attól, hogy az közvetlen módon összefüggésbe hozható-e a történelmi eseményekkel vagy sem. Legfontosabbnak azt tartom, hogy a karmikus kényszer semmi sem képes feltartóztatni. Az adott esetben még a dharmavédő istenek is menekülteké váltak. Hiába volt belőlük olyan sok.

A bódhiszattva fogadalomvétel

b. A BÓDHISZATTVA FOGADALOMVÉTEL SZERTARTÁSÁNAK HÁROM RÉSZE VAN:

- 1) ELŐKÉSZÜLETEK,
- 2) MAGA A SZERTARTÁS,
- 3) A SZERTARTÁS BEFEJEZŐ SZAKASZA.

Congkhapa nem közli a szertartás szövegét, csak utal rá, és javasolja, hogy a gyakorló nézzen utána más helyen. Akit érdekel, Öszentsége a Dalai Láma *Ösvény a boldogsághoz* című könyvében megtalálja.* Ez a szertartás eléggé hosszú.

A bódhiszattva fogadalmat a leghelyesebb személyesen a gurutól átvenni. De ismét óvatosságra intek mindenkit. Mivel a fogadalmat nem könnyű megtartani, alaposan tanulmányozzátok a tizennyolc gyöker- és negyvenhat másodlagos előírást, hogy ha előbb vagy utóbb majd valóban úgy érzitek, hogy eljött a fogadalomvételek ideje, mert képesnek érzitek magatokat az előírások megtartására, akkor letehesétek a bódhiszattva fogadalmat. De addig is, fogadalomtétel nélkül gyakorolhatjátok a következőkben ismertetésre kerülő bódhiszattva cselekedeteket.

* *Path to Bliss*. 175-185. o. A bódhiszattva fogadalom szertartás szövegének forrása Dzsecün Congkhapa Aszanga *Bódhiszattvabhúmi* művének X. fejezetéhez (A helyes viselkedés; skt. *Silapatala*) írt kommentárjában (tib. *byang chub sems dpa'i tshul khrims kyi rnam bshad byang chub gzhung lam*, röviden: *byang chub gzung lam*) található. Angol nyelvű fordítását ld. *Asanga's Chapter on Ethics With the Commentary of Tsong-Kha-Pa: The Basic Path to Awakening*. Edwin Mellen Press. 1986.

